

A VÁLSÁG A HAZAI MÉDIA TÜKRÉBEN

NAGY NIKOLETT

Készült Berecz Anna azonos című 2010. október 20-i konferenciája alapján

A Berecz Anna¹ által moderált beszélgetésen a gazdasági szaksajtó képviselői vettek részt: Kocsi Iлона a Világgazdaság főmunkatársa, Farkas Zoltán a HVG rovatvezetője, Korányi G Tamás a Napi Gazdaság főszerkesztője, Madár István a Corvinus Egyetem adjunktusa, valamint Martin József, korábban a Figyelő volt főszerkesztője, jelenleg a Népszabadság vasárnapi kiadásának vezetője.

A konferencián a beszélgetés résztvevői azt elemezték, hogy a válság megjelenése, pontosabban annak mélysége nem volt azonnal egyértelmű sem a hazai, sem a nemzetközi sajtó számára. A beszélgetés során szó esett a hazai médiának a válsággal kapcsolatos különböző interpretációiról, és az ehhez fűződő felelősségtudatáról. A hazai újságíró szakma megjelent képviselőitől és vendégeiktől megtudhattuk, hogyan látta, hogyan értékelte a sajtó a válságkezelést. Madár István betekintést engedett a felsőoktatási intézményrendszer világába, és a beszélgetés során tőle arról kaphattunk visszajelzést, hogy hogyan reagáltak a válsággal kapcsolatos hírekre a diákok.

A meghívottak éltek az alkalommal, és arra is felhasználták a szakmai találkozót, hogy felvillantsák és megvitassák a hazai újságírásnak a válságtól függetlenül is jelenlévő általánosabb problémáit, nehézségeit, és azt, hogy a válság az újságírószakmát is mélyen megérintette, kisebb-nagyobb viharokat kavarva a média berkein belül. Már-már szokványosnak mondhatóan, jellegzetesen magyaros, kissé mélabús hangulatot sikerült az összejövetel során teremteni.

Visszatérve a beszélgetés alapotívumához, hamar fény derült arra, hogy az információkhoz egyébként az átlagembernél sokkal könnyebben és gyorsabban hozzáférni képes sajtó is számos téves feltevessel élt a válságot illetően. Sokáig az újságíró szakma képviselői csakúgy, mint az átlag-honpolgárok azt hitték, hogy csak egy másodlagos jelzalogpiaci válságról van szó; „Közép-Európát megkímélte a medve”- jelent meg a Világgazdaság 2007. október 7.-i számában. A témakörben igazán jártas és szakmailag rendkívül elismert Király Júlia² is azt fogalmazta meg – egyébként briliáns – cikkében, hogy a „sub-prime” válság a perifériákat kevésbé fogja érinteni. Nemcsak a hazai média volt bizonytalan: 2008 novemberében az IMF azt a kijelentést tette, hogy minden kétséget kizáróan úrrá lesznek a válságon. Az akkori magyar kormányfő egy, a 2008-as évet értékelő beszédében azt vizionálta, hogy az ország meg sem áll a 3%-os növekedésig. Veres János, az akkori pénzügyminiszter két héttel a Lehman Brothers³ bedőlése után jelentette be, hogy 2009 Magyarországon a növekedés éve lesz. Hazánk vezető bankárai is 4-5%-os növekedést prognosztizáltak a következő évre.

A beszélgetés résztvevői közül többen megemlítették, hogy a gazdasági és pénzügyi területeken szaktekintélyként elismert számos elemző erőteljesen igyekezett meggyőzni a gazdaságpolitika egyik meghatározó – a beszélgetés során nem nevesített – képviselőjét arról, hogy hazánkat erősebben fogja érinteni a válság, mint a fejlett országokat, de ő határozott visszautasítással felelt az előrejelzésre, és határozottan állította, hogy Magyarországon nem lesz visszaesés.

Martin József azért diszkréten megjegyezte, hogy a Figyelő 2007 nyarán már sejtett valamit: „Átmeneti gyengülés vagy recesszió?” címmel jelent meg tanulmány az újságban.

2009 januárjának elején aztán visszavonhatatlanul megérkeztek az első, megkérdőjelezhetetlenül rossz hírek.

¹ Berecz Anna szerkesztő, riporter, műsorvezető.

² Király Júlia a Magyar Nemzeti Bank alelnöke, a Budapesti Corvinus Egyetem címzetes egyetemi tanára, sokáig a Nemzeti Bankárképző Központ vezérgazdátója volt.

³ A Lehman Brothers Holdings Inc. egy globális, New York-i székhelyű pénzügyi cég. Értékpapírok, kötvények adásvételével, banki befektetésekkel, piackutatással, befektetési menedzsmenttel foglalkozik. 2008. szeptember 15-én hivatalosan csődvédelmet kért.

Hogyan interpretálták az elemzők a válság megjelenését?

Nyilvánvaló, hogy a gazdasági és pénzügyi elemzők az átlagembernél, de még az újságíró szakmánál is lényegesen hamarabb tudnak az átlagosnak mondhatónál pontosabb, részletesebb információkhoz jutni. Ugyanakkor az újságírók elmondták, hogy még az elemzőknek is, mint ahogy nekik, az újságíróknak is folyamatosan kellett megtanulniuk a válság terminológiáját, először nekik kellett megérteni, az összefüggéseket meglátni, egyszerre tanultak és írtak. Természetükből fakadóan más-más interpretációt, a más perspektívából való betekintés lehetőségét kaphattuk a szaksajtó, illetve a politikai média oldaláról. A Lehman-csőd után a piaci elemzők gyors nyilatkozatstopot kaptak. Ahogy a szerkesztők elmondták, „patikamérlegesen egyensúlyoztak a cíccímekkel”, hogy azok ne legyenek félreérthetőek. Az újságírók elkezdtek érezni, hogy mennyire hatalmas felelősség van rajtuk a válság kommunikálásával, értelmezésével kapcsolatban.

Az is bizonyosodott, hogy az online média megkérdőjelezhető hitelességű, diszfunkcionális műfaj. A résztvevők úgy fogalmaztak, hogy „azok, akik a válság alatt az elektronikus médiában dolgoztak, évekkel később szégyellni fogják majd magukat”.

Magyarország komoly hiányt szenved az olyan tudományosan megalapozott, minőségi, objektív lapok, folyóiratok tekintetében, mint amilyen a *The Economist*⁴. Hazánkban hiányoznak azok a közgazdászok, akik megalapozott gazdasági tudással csatlakoznak a médiához, és így egyszerre rendelkeznek rálátással és távolságtartással az aktuális eseményekre, ennek pedig fő oka, hogy egyszerűen nincs pénz az ehhez kapcsolódó intézmények, fórumok, műsorok fenntartására hazánkban (a beszélgető felek megegyeztek abban, hogy a HVG az egyetlen, amely távolról ugyan, de megközelíti ezt a mércét). Ugyanígy hiányoznak azok a televíziós- vagy rádióműsorok, amelyekben a szakembereknek érdemes lenne megjeleníteniük, és megosztani tudásukat, kinyilvánítani véleményüket. Hazánkban közmédiuumoknak nem lehet érdemi gazdasági sztorit eladni, nem úgy, mint tőlünk nyugatabbra. Itthon továbbra is a „bulvársztorik” számítanak vonzó olvasni—és nézni valóknak. A mostani válság - ha szabad ezt a kifejezést ilyen kontextusban használni - az ország legizgalmasabb története 1990 óta. Ehhez képest sajnos mégis elsikkadtak és agyonmanipuláltak voltak az információk. El kell fogadnunk azt a tényt, hogy Magyarországon az az információ marad meg a köztudatban, ami bekerül a kereskedelmi televíziókba.

Hogyan is értékelte a sajtó a válságkezelést?

Elsőként mindenki az 1929-33-as világválságra asszociált, illetve a „New Deal”-re.

Inotai András egy korábbi konferencián felvázolta a négyrétegű válság koncepcióját, melynek lényege: egyszerre van itt szó pénzügyi, hitelpiaci, gazdasági és szociális válságról, melynek a szociális tényezőjére hívják most fel a figyelmet, és egyúttal további súlyosbodásra számítanak az elemzők.

A válság kezdetétől fogva minden információ elérhető volt, mindent meg lehetett tudni a hazai és nemzetközi elemzőktől, mégis, nagyon provinciálisnak bizonyult a magyar sajtó, meglehetősen leegyszerűsítve és „köldöknézetően” figyelték a válságot, nehézkesen néztek tovább és tekintettek ki a további várható következményekre.⁵

Ami számomra is igazán érdekes válaszokat nyújtott, az a kérdés volt, hogy a diákok hogy értékelték a válságot.

Madár István válasza, hogy vegyes a kép. A diákok egy szűk szelete megszállottan követi a szaksajtót, ellenben a nagy tömeg indifferens, meglehetősen hamis kép tud kialakulni bennük. Érdemes megfigyelni, hogy néz ki egy külföldi újság címlapja: a magyarokat nem sok diák olvassa, nem teszik attraktívvá számukra. A fejlett világ sokkal globálisabban képes gondolkodni, míg mi túl provinciálisan.

Zárszóként azzal a szigorú következtetéssel kellett szembesülnünk, hogy a válság Magyarországon két évvel korábban kezdődött és a szaksajtó véleménye szerint két évvel tovább is fog tartani.

*

see@southeast-europe.org

www.southeast-europe.org

© DKE 2010.

⁴ A *The Economist* angol nyelvű heti hírmagazin. A lapot Londonban szerkesztik, 2007-ben heti kb. 1,2 millió példányban jelent meg, melynek felét Észak-Amerikában értékesítették.

⁵ Érdekeséggé tudhattuk meg a beszélgetéshez kapcsolódóan, hogy az IMF egyébként több vonalon is ápol szorosabb szálakat Magyarországgal. Első vezérigazgatójának felesége az MNB-elnök Kálóczi Artúr lánya.